

Presentació

La formació docent, inicial i contínua, és una eina necessària per al desenvolupament professional del professorat universitari i un element fonamental de la millora de la qualitat docent. Cada universitat defineix i potencia la formació dels seus ensenyants integrant-la com una característica pròpia de la seva raó de ser, d'acord amb la seva política d'assegurament de la qualitat docent i, suposadament, de manera coherent amb un model de reconeixement de l'excel·lència, com també de la selecció, l'avaluació i la promoció del professorat.

Tot i que el desenvolupament i la formació docent han existit durant anys a la universitat, es desconeix si han exercit cap influència en la millora de l'ensenyament, en la satisfacció de l'estudiant, en el seu aprenentatge o en el clima i el desenvolupament institucionals. Es podria argumentar que tots els programes de formació tenen l'objectiu implícit o explícit de millorar la docència, però una anàlisi de la literatura revela que hi ha poques investigacions que avalin l'eficàcia de la millora en l'assoliment dels aprenentatges per part dels estudiants.

Les experiències existents en altres contextos no són sempre extrapolables, ja que qualsevol intent de mesurar l'eficàcia dels programes de desenvolupament docent ha de reconèixer el tipus i la finalitat dels programes i del context. Això no obstant, es poden aprendre moltes lliçons dels resultats obtinguts. Sens dubte, l'avaluació de l'eficàcia dels programes formatius i la transferència que se'n faci a la pràctica de l'aula per a un impacte eventual en els aprenentatges dels estudiants és un repte.

Aquest monogràfic es fa ressò dels debats i de les investigacions internacionals que es realitzen al voltant de l'impacte i la transferència de la formació per al desenvolupament docent del professorat universitari. Inclou un conjunt de treballs de recerca i reflexió d'investigadores i d'investigadors de prestigi mundial reconegut, compromesos des de fa anys a donar suport i a promoure el desenvolupament docent del professorat universitari.

L'article d'Ann Stes i Peter Van Petegem, de la Universitat d'Antwerp (Bèlgica), vincula entre si quatre investigacions sobre l'impacte de la formació docent en les concepcions d'ensenyament i aprenentatge dels docents, una de

les quals explora més els canvis a llarg termini, tant en el docent com en la institució. És també d'un interès notori la comparació entre els quatre enfocaments metodològics utilitzats i els resultats aconseguits.

Ann Nevgi i Liisa Postareff, de la Universitat d'Hèlsinki (Finlàndia), examinen els itineraris seguits per un grup de professors durant els cinc mesos de participació en un curs de desenvolupament docent. A partir de l'anàlisi dels seus portafolis docents des de la teoria del *boundary crossing* d'Akkerman i Bakker identifiquen cinc itineraris diferents segons el nivell de desenvolupament de les pràctiques pedagògiques, les concepcions sobre ensenyament i aprenentatge i la seva identitat docent.

El monogràfic conté tres revisions teòriques i complementàries de la literatura sobre el tema. D'una banda, la revisió de la literatura de Denise Chalmers i Di Gardiner (University of Western Australia) s'organitza sobre la base de les investigacions anglosaxones sobre avaluació de l'impacte i l'efectivitat de la formació de l'educació superior. Realitza la revisió classificant les investigacions segons el model d'avaluació de cinc nivells de Guskey. Així mateix, proposa un marc de referència amb mesures i indicadors que han de facilitar la sistematització de la informació recollida sobre l'efectivitat dels programes de formació.

En segon lloc, la nostra aportació per a aquest monogràfic (Mònica Feixas, Patricio Lagos, Idoia Fernández i Sarai Sabaté) és una revisió teòrica dels estudis més recents d'avaluació de l'efectivitat, l'impacte i la transferència de la formació per al desenvolupament docent a l'educació superior. Inclou un apartat de clarificació terminològica; els models principals d'avaluació d'efectivitat, impacte i transferència, i una selecció de les investigacions més rellevants a nivell internacional i nacional.

La tercera revisió és d'Elena Cano (Universitat de Barcelona), la qual presenta els reptes principals per a l'avaluació de la transferència de la formació a partir d'una recerca bibliogràfica i l'anàlisi d'alguns articles publicats sobre els processos d'avaluació de la transferència. Amb això, identifica les aportacions més importants respecte als factors facilitadors i obstaculitzadors de l'aplicació dels aprenentatges al lloc de treball. Els reptes de futur relatius a l'avaluació de la transferència de la formació es troben vinculats als diversos agents que intervenen en els programes formatius (institucions, formadors i participants).

L'aportació del treball d'Alba Madinabeitia i Clemente Lobato evidencia, de forma empírica i de manera longitudinal, l'efectivitat d'una estratègia de desenvolupament docent basada en la comentoria, les comunitats de pràctica i l'aprenentatge actiu: el programa ERAGIN de la Universitat del País Basc. La investigació utilitza els quatre nivells del model d'avaluació de la formació de Kirkpatrick.

Finalment, si bé no menys important, Dieter Euler (Universitat de Sant Gallen, Suïssa) critica la tesi que la millora de la docència a la universitat passa principalment per l'aplicació de mesures de formació individuals. Perquè es donin canvis significatius i sostenibles en les pràctiques d'ensenyament i aprenentatge, cal que les estratègies de desenvolupament individual docent s'imbrin-

quin amb estratègies de desenvolupament organitzatiu d'estructures i cultures. Al seu article, advoca per un enfocament comprensiu que anomena «desenvolupament universitari en l'àrea de l'ensenyament i l'aprenentatge».

Tot i que la literatura sobre aquest àmbit comença a ser abundant, els autors escollits per a aquest monogràfic i les revisions teòriques realitzades coincideixen en la necessitat de seguir investigant la millor manera possible de donar visibilitat als canvis esdevinguts en els individus, els programes i la institució gràcies als programes formatius. També concorden en la necessitat imperiosa de combinar els esforços per mantenir la qualitat de la formació docent amb altres estratègies de suport institucional (a les coordinacions de graus, al si de les disciplines, en el foment de la investigació sobre docència universitària, etc.), per tal que no només es donin millores en la qualitat docent, sinó també un canvi en les cultures d'aprenentatge en el conjunt de l'educació superior.

Mònica Feixas
Universitat Autònoma de Barcelona
Coordinadora del monogràfic

